

การเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์

สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์

สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์

จัดพิมพ์โดย

ฝ่ายความหลากหลายทางชีวภาพ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลย์วัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 ญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2265 6638, 0 2265 6636

การอ้างอิง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2557.
การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพฯ. 28 หน้า.

พิมพ์ครั้งแรก

เมษายน 2557
2,000 เล่ม

ขอขอบคุณ

คณะทำงานการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์

บรรณาธิการ

ดร.สิริกุล บรรพพงศ์

รวบรวมและ

เรียบเรียงข้อมูล

นางสาวโสภวรรณ สุขประเสริฐ
นายพุทธพงษ์ สีสะอาด
นายกิตติพงษ์ ไชยบุญชู

ประสานงาน

นางสาวปัทมา อ้นชานา

ออกแบบและจัดพิมพ์

บริษัท วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์ พริ้นติ้ง จำกัด
เลขที่ 2 ซอย 86/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ
เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ (662) 880-1876 # 223
โทรสาร (662) 879-1526
(662) 879-0713

สารบัญ

การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในระดับนานาชาติ.....	5
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ.....	5
แนวทางบ่อน้ำด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม.....	8
พิธีสารนาโงว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่ได้จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม.....	10
การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี ภายใต้สิทธิอธิปไตยของประเทศไทย และการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรและความรู้เหล่านั้น.....	15
พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542.....	15
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542.....	16
ระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับ ประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554.....	17
คุณคือใคร? ในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์.....	20
ผู้ให้ ควรทำอะไร?.....	21
ผู้ใช้ ควรรู้อะไรก่อนเข้าถึง?.....	26

คำนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน ใกล้เส้นศูนย์สูตร มีระบบนิเวศที่หลากหลาย และมีพื้นที่ติดต่อกับภูมิภาค อินเดีย-พม่า อินโดจีน และมาเลเซีย ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งรวม ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ และ พันธุกรรม ผู้เชี่ยวชาญ นักอนุกรมวิธาน และนักวิจัยได้สำรวจและประเมิน สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพ แล้วพบว่า ประเทศไทยเป็นแหล่ง อาศัยและแหล่งกำเนิดของชนิดพันธุ์ ที่พบเฉพาะในคาบสมุทรมาลายูและ ดินแดนอินโดจีน จึงมีการคาดการณ์ ว่าประเทศไทยมีชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตถึง ร้อยละ 10 ของชนิดพันธุ์ที่ถูกค้นพบ แล้วทั่วโลก และยังมีชนิดพันธุ์ที่ไม่ถูก ค้นพบอีกเป็นจำนวนมาก ความหลากหลาย ทางชีวภาพเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการดำรงชีวิต ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ ที่ดีขึ้น และยังเป็นกลจักรสำคัญใน การศึกษา วิจัย พัฒนา สร้างนวัตกรรม และผลิตสินค้าออกสู่ตลาด อันจะนำไปสู่ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

คุณค่าของความหลากหลายทาง ชีวภาพจึงเป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับระหว่าง ประเทศและในประเทศ นานาชาติจึงมี ความพยายามที่จะสร้างหลักการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปัน

ผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม โดยมุ่งเน้นให้ผลประโยชน์ที่เกิดจาก การใช้ทรัพยากรพันธุกรรมกลับคืนสู่ แหล่งทรัพยากรเหล่านั้น ซึ่งคาดว่าจะทำให้ ผู้ดูแลรักษาและผู้เกี่ยวข้อง กับ แหล่งทรัพยากร ตระหนักถึงคุณค่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และ พยายามที่จะอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ตามหลักการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม เป็นหลักการใหม่ ที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดึงเน้นความเข้าใจที่ตรงกัน การพิจารณาที่อยู่ บนมาตรฐานเดียวกัน และการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นใน การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามหลักการ ดังกล่าว สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงจัดทำเอกสารเผยแพร่ เรื่องการเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์ฉบับนี้ขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ ในหลักการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและ การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม และเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น และนำหลักการ ดังกล่าวไปดำเนินการในแนวทางที่ สอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศ และนานาชาติต่อไป

การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ ในระดับนานาชาติ

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

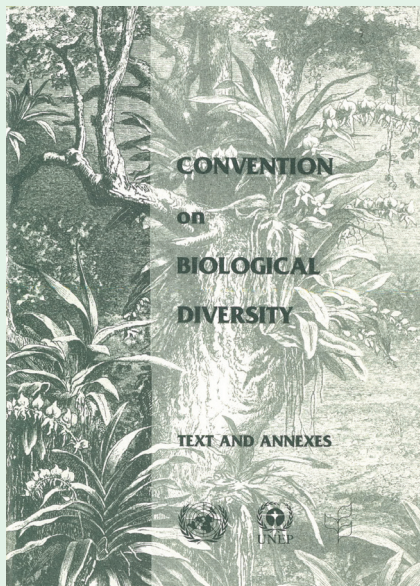
“ทรัพยากรชีวภาพของโลกเป็น
สิ่งจำเป็นในการพัฒนาสังคมและ
เศรษฐกิจของมนุษย์ ดังนั้นประชาคมโลก
จึงมีความตระหนักว่าความหลากหลาย
ทางชีวภาพเป็นขุมทรัพย์ของโลกที่มีมูลค่า
มหาศาลต่อชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต”

“การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์
ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดในการที่จะ
สนองความปรารถนาของประชาคมโลก
ที่กำลังทวีจำนวนเพิ่มขึ้นทางด้านอาหาร
สุขภาพและอื่นๆ ดังนั้นเจตนารมณ์ของ
การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์
ทั้งทรัพยากรพันธุกรรมและเทคโนโลยี
เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง”

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลาย
ทางชีวภาพ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ

 การอนุรักษ์ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ

 การใช้ประโยชน์องค์ประกอบ
ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และ

 การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้
จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่าง
ยุติธรรมและเท่าเทียม หมายถึงโดย
การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมอย่าง
เหมาะสม การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่
เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิ
ทั้งหมดเหนือทรัพยากรและเทคโนโลยี
และโดยการสนับสนุนที่เหมาะสม

ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การมีความคิดแตกต่างระหว่างสิ่งมีชีวิตจากทุกแหล่ง ทุกระบบนิเวศ ทุกองค์ประกอบของระบบนิเวศ และให้หมายรวมถึงความแตกต่างภายในชนิด ระหว่างชนิด และความแตกต่างของระบบนิเวศ

ทรัพยากรชีวภาพ หมายรวมถึง ทรัพยากรพันธุกรรม สิ่งมีชีวิตหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต ประชากร หรือองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตของระบบนิเวศ ซึ่งมีประโยชน์หรือคุณค่าตามความเป็นจริงและตามศักยภาพต่อมนุษยชาติ

สารพันธุกรรม หมายถึง สารใดๆ ของพืช สัตว์ จุลินทรีย์หรือแหล่งกำเนิดอื่น ๆ ซึ่งบรรจุหน่วยที่มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดพันธุกรรม

ทรัพยากรพันธุกรรม หมายถึง สารพันธุกรรมซึ่งมีคุณค่าตามความเป็นจริงและตามศักยภาพ

เทคโนโลยีชีวภาพ หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใดๆ ซึ่งใช้ระบบชีววิทยา ใช้สิ่งมีชีวิตหรือส่วนที่แยกออกจากสิ่งมีชีวิต เพื่อทำให้หรือเปลี่ยนแปลงผลผลิตหรือกระบวนการสำหรับการใช้ทางวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ประการที่สามของอนุสัญญาฯ นำไปสู่มาตรา 15 การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรา 8 (เจ) มาตรา 16 17 18 19 (ย่อหน้า 1 และ 2) 20 และ 21 โดยมาตราที่มีความสำคัญมีดังนี้

มาตรา 15 การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม กำหนดให้

 รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน และต้อง

พยายามสร้างเงื่อนไขเพื่อเอื้ออำนวยในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและไม่ขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ

 กระบวนการเข้าถึงจะต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent: PIC)

 การเข้าถึงต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms: MAT)

 ประเทศผู้ให้ทรัพยากร พันธุกรรม คือ ประเทศถิ่นกำเนิดของ ทรัพยากรนั้นหรือได้รับทรัพยากร พันธุกรรมนั้นมาโดยสอดคล้องกับ อนุสัญญา

 การดำเนินการวิจัยทาง วิทยาศาสตร์ที่ต้องใช้ทรัพยากร พันธุกรรม ต้องให้ประเทศผู้ให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ หากเป็นไปได้ให้ ทำการวิจัยในประเทศผู้ให้

มาตรา 8 การอนุรักษ์ในถิ่น ที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (เจ) สนับสนุน การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม ซึ่งผลประโยชน์เหล่านั้นเกิดจากการใช้ ประโยชน์ความรู้ ประดิษฐ์กรรมและ การถือปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและ ท้องถิ่นซึ่งปรากฏในการดำรงชีวิตที่ สืบทอดมาตามประเพณี ซึ่งเกี่ยวข้อง กับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

มาตรา 16 การเข้าถึงและ การถ่ายทอดเทคโนโลยี

 ต้องดำเนินการเอื้ออำนวยให้ เกิดการเข้าถึงและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ เกี่ยวกับ

 การอนุรักษ์และการใช้ ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างยั่งยืน

 การใช้ประโยชน์ทรัพยากร พันธุกรรม และ

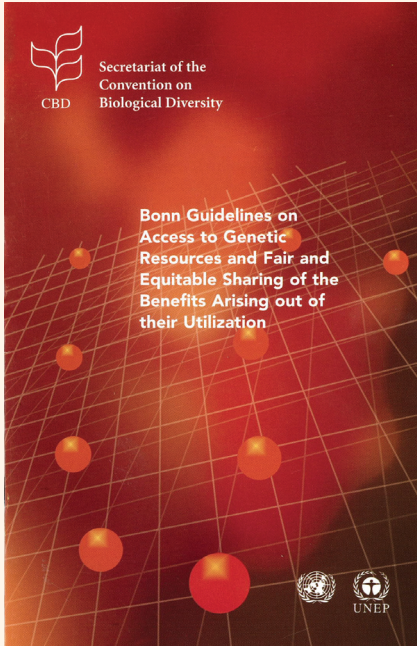
 เทคโนโลยีที่กล่าวถึงต้องไม่ เป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อสิ่ง แวดล้อม

 กรณีการเข้าถึงและถ่ายทอด เทคโนโลยีแก่ประเทศกำลังพัฒนาจะ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ยุติธรรมและ เป็นที่พึงพอใจที่สุด โดยสอดคล้องกับ กลไกทางการเงินในมาตรา 20 และ 21

 กรณีเทคโนโลยีชีวภาพที่ อยู่ภายใต้การคุ้มครองของสิทธิบัตร และสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ การเข้าถึงและการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น จักต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ซึ่งเป็นที่ ยอมรับและสอดคล้องกับการคุ้มครอง สิทธิทรัพย์สินทางปัญญา

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ มีภาคี 194 ประเทศ มีเพียง 3 ประเทศที่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ได้แก่ Andorra, Holy See, และ United States of America

แนวทางบอนน์ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

“แนวทางบอนน์ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่เนื่องจากการได้รับการรับรองจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกกว่า 180 ประเทศ ทำให้แนวทางบอนน์ มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และเป็นเสมือนสัญลักษณ์แสดงเจตจำนงของประชาคมโลกที่จะแก้ไขประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับ

การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความประนีประนอม และสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง”

ถึงแม้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้รับการรับรองในปี ค.ศ. 1992 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 แต่การดำเนินงานของอนุสัญญา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแบ่งปันผลประโยชน์นั้น เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1999 และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001 ได้มีการประชุมระหว่างรัฐบาล ณ นครบอนน์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อจัดทำร่างแนวทางสำหรับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในบางประเด็น การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาสมัยที่ 6 ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2002 ได้ให้

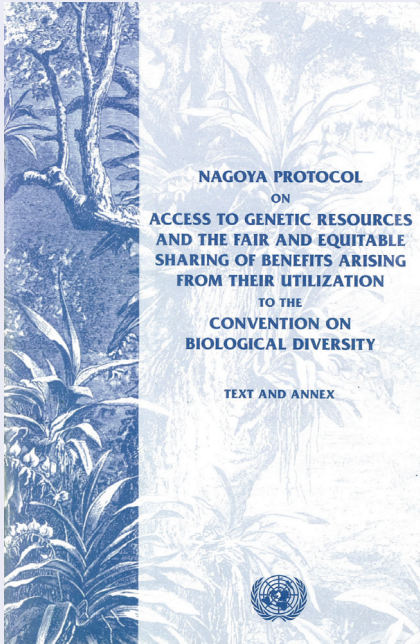
การรับรองร่างแนวทางฉบับดังกล่าว ภายใต้ชื่อ “แนวทางบอนน์ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม”

แนวทางฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นแนวทางให้ภาคีอนุสัญญา รัฐบาล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ จัดทำกลยุทธ์การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม และจำแนกระบุขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยื่นขอเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และแบ่งปันผลประโยชน์ นอกจากนี้ แนวทางบอนน์ ยังสามารถช่วยในการจัดทำมาตรการทางกฎหมาย การบริหารจัดการ และนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยในการจัดทำการเจรจาต่อรอง ในข้อตกลงสำหรับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ และช่วยในการจัดโปรแกรมสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะ เพื่อให้หลักประกันว่าประเทศกำลังพัฒนา อยู่ในสถานะที่สามารถดำเนินงานตามแนวทางบอนน์ และตอบสนองต่อข้อกำหนดของอนุสัญญา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development : WSSD) ซึ่งมีขึ้น ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี ค.ศ. 2002 ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกทำการเจรจาต่อรองในการจัดทำระบอบระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม โดยแนวทางบอนน์จะเป็นส่วนหนึ่งของกรอบการดำเนินงานที่จะพัฒนาขึ้น และเป็นหนึ่งในคู่มือสำหรับการดำเนินงานตามอนุสัญญา และการคุ้มครองธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของสังคมมนุษย์

พิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

“พิธีสารนาโงยา สร้างข้อกำหนด เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตาม สร้างเงื่อนไข ที่คาดเดาได้มากยิ่งขึ้นสำหรับการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งจะเกื้อกูลต่อการให้ หลักประกันว่ามีการแบ่งปันผลประโยชน์ เกิดขึ้น เมื่อทรัพยากรพันธุกรรมออกไป จากภาคีผู้ให้”

การประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development เดือนกันยายน ค.ศ. 2002 ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก) เรียกร้องให้มีการเจรจาต่อรองระบอบระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบงานอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อส่งเสริม และเผ่าระวังรักษาการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม สมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ได้สนองต่อข้อเรียกร้องดังกล่าว ในการประชุมสมัยที่ 7 ปี ค.ศ. 2004 โดยมอบหมายให้คณะทำงาน เฉพาะกิจว่าด้วยการเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์ ขยายรายละเอียด และเจรจาต่อรองเพื่อจัดทำระบอบระหว่างประเทศว่าด้วยการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อดำเนินงานตามมาตรา 15 (การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม) และ มาตรา 8 (เจ) (ความรู้ตามธรรมเนียม ประเพณี) และวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ ของอนุสัญญาฯ อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากที่มีการเจรจาต่อรองถึง 6 ปี พิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากร พันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ภายใต้อนุสัญญาฯ ได้รับการรับรอง ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 10 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 2010 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น

พิธีสารนาโงยา เป็นความก้าวหน้า ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ของอนุสัญญาฯ อย่างมีนัยสำคัญ โดยได้วางพื้นฐานที่แข็งแกร่งเพื่อความมั่นคง แน่นอนทางกฎหมายและความโปร่งใส มากขึ้นสำหรับผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากร พันธุกรรม โดยเฉพาะพันธุกรรมที่ช่วย สนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย ภายในประเทศหรือข้อกำหนดที่ควบคุม ของภาคีผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม และพันธุกรรมเรื่องสัญญาที่สะท้อน อยู่ในเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ บทบัญญัติของพิธีสารนาโงยา ยังมีเรื่องการเข้าถึงความรู้ตามธรรมเนียม ประเพณีที่ถือครองโดยชุมชนพื้นเมือง และชุมชนท้องถิ่น เมื่อความรู้นั้นเกี่ยวเนื่อง กับทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งจะเสริมสร้างความ แข็งแกร่งให้ชุมชนสามารถหา

ผลประโยชน์จากการใช้ความรู้ นวัตกรรม และวิถีปฏิบัติของตน

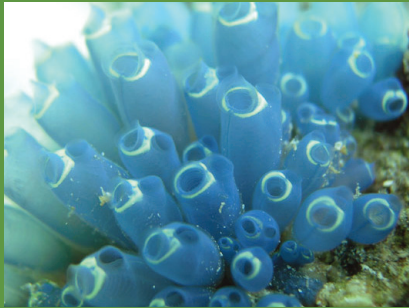
ภาคีผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม เหล่านั้น นั่นคือ ประเทศถิ่นกำเนิด ของทรัพยากรเหล่านั้นหรือภาคีที่ ได้รับทรัพยากรพันธุกรรมตามอนุสัญญา ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

พิธีสารนาโงยา มีวัตถุประสงค์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของอนุสัญญาฯ คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จาก การใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรม และเท่าเทียม โดยการเข้าถึงทรัพยากร พันธุกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึง สิทธิเหนือทรัพยากรและเทคโนโลยีนั้น และโดยการสนับสนุนทุนที่เหมาะสม ดัง นั้นจึง เกิด กูล ต่อ การอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

ขอบเขตการดำเนินงาน

 ทรัพยากรพันธุกรรมภายใต้ขอบเขตมาตรา 15 ของอนุสัญญาฯ และผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น

 พิธีสารนาโงยาฯ จำต้องใช้กับความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมภายในขอบเขตของอนุสัญญาฯ และผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ความรู้เหล่านั้น

“การใช้ทรัพยากรพันธุกรรม”

หมายถึง ดำเนินงานวิจัยและพัฒนาองค์ประกอบทางพันธุกรรม และ/หรือทางชีวเคมีของทรัพยากรพันธุกรรม รวมถึงผ่านการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ดังให้ความหมายไว้ในมาตรา 2 ของอนุสัญญาฯ

“เทคโนโลยีชีวภาพ” ดังคำจำกัดความตามมาตรา 2 ของ

อนุสัญญาฯ หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใดๆ ที่ใช้ระบบทางชีวภาพ สิ่งมีชีวิต หรือ อนุพันธ์สืบเนื่อง เพื่อทำหรือดัดแปลงผลผลิตหรือกระบวนการสำหรับการใช้โดยเฉพาะ

“อนุพันธ์” หมายถึง สารชีวเคมีที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ อันเป็นผลมาจากการแสดงออกของพันธุกรรม หรือกระบวนการเมตาบอลิซึมของทรัพยากรชีวภาพหรือทรัพยากรพันธุกรรม แม้ว่าจะไม่บรรจุหน่วยที่มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดพันธุกรรม

พิธีสารนาโงยาฯ นำหลักการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้อนุสัญญาฯ ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและการบริหารจัดการการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้แนวทางบอนน์มาดำเนินการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

 แต่ ละภาคีจำต้องดำเนินการมาตรการทางกฎหมาย การบริหาร และนโยบายที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และได้สัดส่วน เพื่อให้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอยู่ภายใต้อำนาจศาล (มาตรา 5 6 7 15 16 และ 18)

 มาตรการทางกฎหมาย การบริหาร และนโยบายจะต้องประกอบด้วย การให้การเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent: PIC) และการจัดทำเงื่อนไขที่ได้รับการตกลง ร่วมกัน (Mutually Agreed Terms: MAT) เท่าที่กฎหมายหรือข้อกำหนด ที่ควบคุมในเรื่องการเข้าถึงและการแบ่งปัน ผลประโยชน์ ภายในประเทศผู้ให้ ทรัพยากรพันธุกรรม (มาตรา 5 6 7 15 16 และ 18)

 ผลประโยชน์ที่ได้จากการ ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมและความรู้ตาม ธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร เหล่านั้น ตลอดจนการนำไปใช้และการทำ เพื่อการพาณิชย์จักต้องถูกแบ่งปันใน วิธีทางที่ยุติธรรมและเท่าเทียมแก่ภาคี ผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมและความรู้ เหล่านั้น และการแบ่งปันผลประโยชน์นั้น จักต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลง ร่วมกัน (มาตรา 5 6 7 15 16 และ 18)

 เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตาม แต่ละภาคี จักต้องดำเนินมาตรการติดตาม ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม (มาตรา 17) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

 การจัดทำ

 ศูนย์ ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์

(Access and Benefit-Sharing Clearing-House: ABS-CH)

 เอกสารรับรองการปฏิบัติ ตามที่ได้รับการยอมรับระหว่างประเทศ (Internationally Recognized Certificate of Compliance: IRCC)

 การแต่งตั้ง

 จุดตรวจสอบ เพื่อรวบรวม ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการวิจัย การพัฒนา นวัตกรรม ก่อนการทำเพื่อการพาณิชย์ หรือขณะการทำเพื่อการพาณิชย์

 แต่ละภาคีจักต้องแต่งตั้ง (มาตรา 13)

 หน่วยประสานงานกลาง แห่งชาติ (National Focal Point: NFP) เพื่อติดต่อประสานงานกับ สำนักเลขาธิการพิธีสารนาโงยา

 หน่วยงานระดับชาติที่ได้รับ มอบอำนาจ (Competent National Authorities: CNA) หนึ่งหรือมากกว่า หนึ่งหน่วยงาน เพื่อรับผิดชอบการให้ อนุญาตเข้าถึง หรือออกหลักฐานเป็น ลายลักษณ์อักษรว่าได้ดำเนินการตาม ข้อกำหนดการเข้าถึงแล้ว

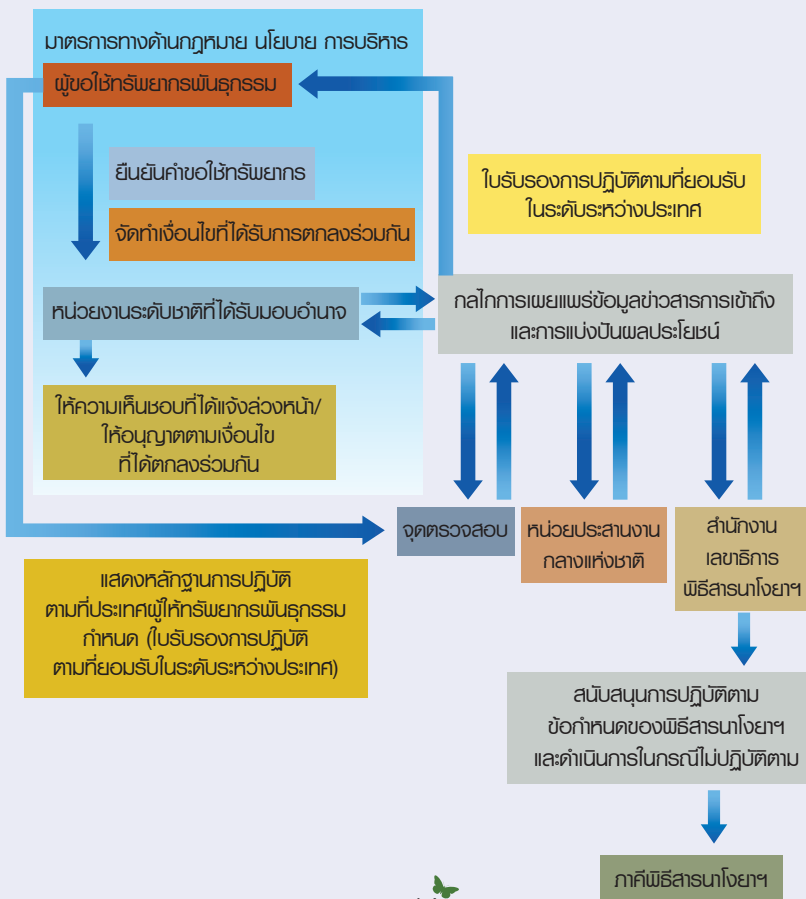
 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารภายใต้มาตรา 18 วรรค 3 ของ อนุสัญญา (มาตรา 14)

แต่ละภาคีก็ต้องดำเนิน
มาตรการเพื่อเสริมสร้างความตระหนัก
และสมรรถนะ (มาตรา 21 และ 22)

สมัชชาภาคีคือ อนุสัญญาฯ
ทำหน้าที่เป็นสมัชชาภาคีพิธีสารนาโงยาฯ

ก็ต้องพิจารณาและเห็นชอบระเบียบ
วิธีการให้ความร่วมมือและกลไกระดับ
สถาบัน เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตาม
บทบัญญัติของพิธีสารนาโงยาฯ และ
เพื่อแก้ไขกรณีไม่ปฏิบัติตาม (มาตรา 30)

กลไกการดำเนินงานตามพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จาก การใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี ที่อยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตย ของประเทศไทย และการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรและความรู้เหล่านั้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ครอบคลุมพันธุ์พืช เห็ด และ สาหร่าย โดยมีข้อกำหนดในการแบ่งปัน ผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พืชป่า และ พืชพื้นเมืองทั่วไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 52 ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือ รวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือ ส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช ดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทาง การค้า จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปัน ผลประโยชน์ โดยให้นำเงินรายได้ตาม ข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้า กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช ทั้งนี้ให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดใน กฎกระทรวง

มาตรา 53 ผู้ใดศึกษา วิจัย ทดลอง พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือ ส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว ที่มีได้มีวัตถุประสงค์ทางการค้า ให้ปฏิบัติ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

หมายความว่า พันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะ ชุมชนใดชุมชนหนึ่งในราชอาณาจักร และไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมือง เฉพาะถิ่นตามพระราชบัญญัตินี้

พันธุ์พืชป่า

หมายความว่า พันธุ์พืชที่มีหรือเคยมีอยู่ในประเทศ ตามสภาพธรรมชาติและยังมิได้นำมา ใช้เพาะปลูกอย่างแพร่หลาย

พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป

หมายความว่า พันธุ์พืชที่กำเนิดภายใน ประเทศหรือมีอยู่ในประเทศ ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย และ ให้หมายรวมถึงพันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืช ใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น หรือ พันธุ์พืชป่า

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์ แผนไทย พ.ศ. 2542

ครอบคลุมภูมิปัญญาการแพทย์
แผนไทย ตำรับยา ตำราการแพทย์
แผนไทย สมุนไพร รวมถึงถิ่นกำเนิด
สมุนไพร โดยมีข้อกำหนดในประเด็น
การแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้
ตำรับยาแผนไทยของชาติ ดังนี้

มาตรา 19 ผู้ใดประสงค์จะ
นำตำรับยาแผนไทยของชาติไปขอขึ้น
ทะเบียนตำรับยาและขออนุญาตผลิตยา
ตามกฎหมายว่าด้วยยา หรือนำไปทำการ
ศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนา
เป็นตำรับยาใหม่เพื่อประโยชน์ในทาง
การค้า หรือประสงค์จะทำการศึกษาวิจัย
ตำราการแพทย์แผนไทยของชาติเพื่อ
ปรับปรุงหรือพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์
แผนไทยขึ้นใหม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์
ในทางการค้า ให้ยื่นคำขอรับอนุญาตใช้
ประโยชน์ และชำระค่าธรรมเนียม
รวมทั้งค่าตอบแทนสำหรับการใช้ประโยชน์
ดังกล่าวต่อผู้อนุญาต

การขอรับอนุญาตและการอนุญาต
ข้อจำกัดสิทธิและค่าตอบแทน ให้เป็นไป
ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่
กำหนดในกฎกระทรวง

ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ
เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย

ตำรับยา หมายถึง สูตรซึ่งระบุ
กรรมวิธีการผลิตและส่วนประกอบ
สิ่งปรุงที่มียาแผนไทยรวมอยู่ด้วย
ไม่ว่าสิ่งปรุงนั้นจะมีรูปลักษณะใด

ระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับ ประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554

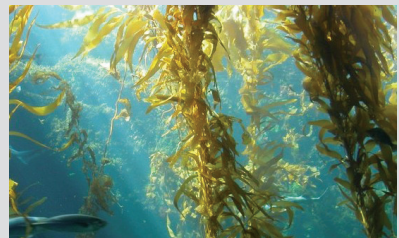
“โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2535 เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติหรือออกกฎหมายลำดับรองเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้”

“อาศัยอำนาจตามความในข้อ 9 (4) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2543 คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบ กอช.”

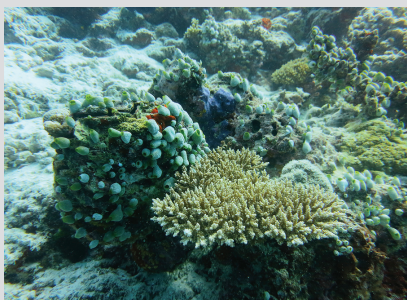
คณะทำงานการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ (นายวิชาธิติประเสริฐ เป็นประธาน) ให้ยึดถือหลักการในการยก่างระเบียบดังนี้

“ต้องนำหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งปัญหาและช่องว่างที่เกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบกติกาแบบยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำหลักการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพไปกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนได้อย่างชัดเจนและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

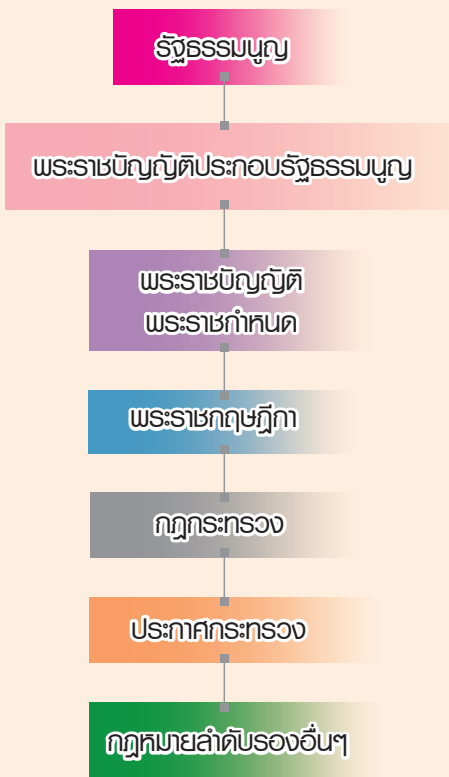
ต้องปิดช่องว่างทรัพยากรชีวภาพที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ดูแล เช่น ทรัพยากรสัตว์ จุลินทรีย์ หรือส่วนของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

ต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาทับซ้อนต่อกฎหมายและระเบียบอื่นที่มีอยู่ก่อน”

นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 วางระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) ออกระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

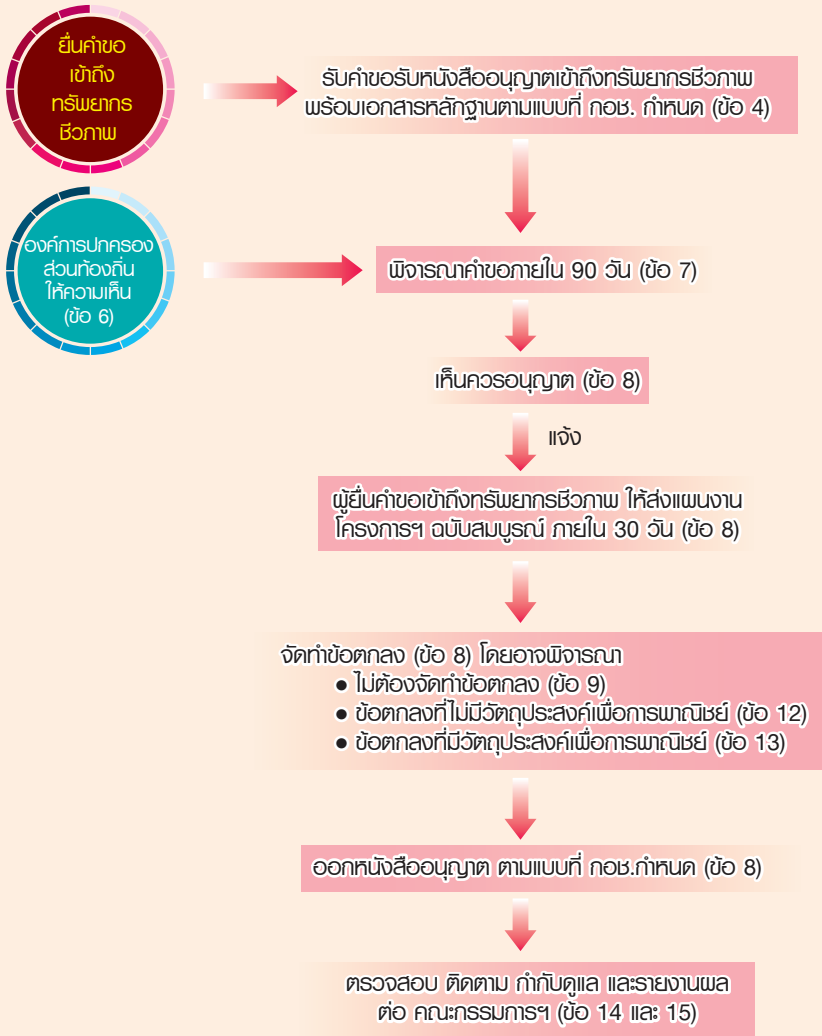
ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554 (ระเบียบ กอช.)

ดังนั้น ระเบียบ กอช. จึงไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีลำดับชั้นสูงกว่า

กลไกการดำเนินงาน

ตามระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554

คุณคือใคร? ในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์

ผู้ให้

- ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการดูแลทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี
- ผู้ที่ครอบครองทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี

คุณอาจเป็นได้ทั้ง
ผู้ให้และผู้ใช้
ขึ้นอยู่กับ
สถานการณ์

ผู้ใช้

- ผู้ต้องการทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และ/หรือความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อใช้ในการศึกษา วิจัยพัฒนา ปรับปรุงพันธุ์ สร้างนวัตกรรม ผลิต และ/หรือจำหน่าย ฯลฯ

ผู้ให้ ควรทำอย่างไร?

1. ผู้ให้ควรพิจารณาว่าทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี ในความครอบครอง มีกฎหมายดูแลอยู่แล้วหรือไม่ โดยเฉพาะทรัพยากรและความรู้เหล่านั้นเป็น **พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พืชป่า พืชพื้นเมืองทั่วไป** ตามที่กำหนดไว้ใน**พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542** หรือไม่ และเป็นตำรับยาแผนไทยของชาติ ตามที่กำหนดไว้ใน**พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542** หรือไม่

- **ใช่** ทรัพยากรและความรู้เหล่านั้นได้รับการดูแลโดยกฎหมายดังกล่าวพิจารณาตาม ข้อ 2
- **ไม่ใช่** ทรัพยากรและความรู้เหล่านั้นไม่ได้รับการดูแลโดยกฎหมายดังกล่าวพิจารณาตาม ข้อ 3

2. ถ้าทรัพยากรและความรู้ที่อยู่ในความครอบครองเป็น **พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พืชป่า พืชพื้นเมืองทั่วไป** หรือ**ตำรับยาแผนไทยของชาติ** การเข้าถึงจะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานและองค์กรดังต่อไปนี้:

- **กรมวิชาการเกษตร** ในกรณีการเข้าถึง พืชป่า พืชพื้นเมืองทั่วไป (ตามมาตรา 52 และ 53 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542)
- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์** ที่ได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ในกรณีการเข้าถึง พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น (ตามมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542)
- **กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากกระทรวงสาธารณสุข** ในกรณีการเข้าถึง ตำรับยาแผนไทยของชาติ (ตามมาตรา 19 พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542)

3. ถ้าทรัพยากรหรือความรู้ที่อยู่ในความครอบครอง ไม่ได้อยู่ภายใต้**พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542** และ **พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542** ให้พิจารณาว่า ผู้ให้อยู่ในสถานะใด ดังต่อไปนี้

- **หน่วยงานของรัฐ**พิจารณาตาม ข้อ 4
- **หน่วยงานเอกชน**พิจารณาตาม ข้อ 5
- **บุคคลทั่วไป**พิจารณาตาม ข้อ 6

4. หน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาจัดทำกลไกการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี ที่อยู่ในความครอบครอง ซึ่งกลไกดังกล่าวต้องสอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554 (ระเบียบ กอช.) และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายอื่น การจัดทำกลไกการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์สามารถดำเนินการโดยอาศัยพื้นฐานดังต่อไปนี้

 ตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพและความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ เพื่อหาความไม่สอดคล้องระหว่างกฎหมายและระเบียบ กอช. และเพื่อหาส่วนที่กฎหมายยังขาดเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ ตามระเบียบ กอช.

 ถ้ากฎหมายหรือระเบียบมีข้อกำหนดขัดหรือแย้งกับระเบียบ กอช. และมีลำดับทางกฎหมายที่สูงกว่าระเบียบ กอช.

.....ให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบเหล่านั้น

 ถ้ากฎหมายหรือระเบียบไม่ระบุประเด็นการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่สอดคล้องกับระเบียบ กอช.

.....ให้หน่วยงานของรัฐใช้ระเบียบ กอช. เต็มเต็มช่องว่างของกฎหมายหรือระเบียบเหล่านั้น

หน่วยงานของรัฐในสถานการณ์นี้ ส่วนใหญ่ถูกจัดให้เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย ตามระเบียบ กอช. ตัวอย่างเช่น กฎหมายที่มีอยู่อาจมีข้อกำหนดเฉพาะเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ แต่ไม่มีเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้การแบ่งปันผลประโยชน์ของระเบียบ กอช. เพื่อเติมเต็มช่องว่าง

 ถ้าทรัพยากรชีวภาพและความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีที่หน่วยงานของรัฐครอบครองอยู่ ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบดูแล

.....ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำกลไกเพื่อปฏิบัติตามระเบียบ กอช.

หน่วยงานของรัฐในสถานการณ์นี้ถูกจัดให้เป็นหน่วยงานของรัฐที่ครอบครองทรัพยากรชีวภาพตามระเบียบ กอช.

 หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ให้อนุญาตให้เข้าถึงจะต้องแจ้งข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ กอช.

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ บรรดาที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

“หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย” หมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรือกฎหมายอื่นตามที่ กอช.กำหนด

“หน่วยงานของรัฐที่ครอบครองทรัพยากรชีวภาพ” หมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ศึกษา หรือวิจัย หรือเผยแพร่ หรือครอบครอง หรือจำหน่าย ทรัพยากรชีวภาพตามกฎหมาย

5. บริษัทหรือหน่วยงานเอกชนที่ครอบครองทรัพยากรชีวภาพและความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์และถ้าทรัพยากรและความรู้เหล่านั้นไม่ได้ถูกดูแลโดยกฎหมายหรือระเบียบฉบับใด

.....บริษัทหรือหน่วยงานเหล่านั้นควรดำเนินการตามระเบียบ กอช.

6. บุคคลทั่วไป ไม่ได้รับมอบอำนาจในการให้อนุญาตเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี บุคคลเหล่านั้นต้องพิจารณาดำเนินการดังนี้

 ผู้ทำงานหรือดำเนินงานใดๆ ในภาครัฐ

.....ปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมาย การบริหาร และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ

 ผู้ทำงานในภาคเอกชน

.....ต้องปฏิบัติตามมาตรการของประเทศไทยและนโยบายของบริษัทหรือหน่วยงานเอกชน

กรณีตัวอย่าง : การจัดทำมาตรการการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในหน่วยงานของรัฐ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

แนวทางในการขออนุญาตและกระบวนการให้
อนุญาตเพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ
ในพื้นที่อนุรักษ์

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีภารกิจสำคัญในการสงวน คุ้มครอง และดูแลรักษาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ทั่วประเทศ ซึ่งจัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็น แหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพของผืนป่า เขตร้อนชื้นที่สำคัญของโลก รวมถึงเป็น แหล่งนันทนาการ ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ทางวิชาการ

ปัจจุบัน ได้มีนักวิจัยชาวไทยและ ชาวต่างชาติจำนวนมาก ให้ความสนใจ เข้ามาขออนุญาตศึกษาวิจัยในพื้นที่ป่า อนุรักษ์ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการ งานด้านวิชาการ และการพิจารณา การอนุญาตศึกษาวิจัยทางวิชาการ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ภายใต้กฎและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา โครงการศึกษาวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่า อนุรักษ์ (ศวป.) เพื่อพิจารณาในประเด็น ทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานของ โครงการวิจัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รวมทั้ง จัดเตรียมแนวทางและกระบวนการ ในการดำเนินโครงการศึกษาวิจัยในพื้นที่ อนุรักษ์ แนวทางและกระบวนการเหล่านี้ ประกอบด้วยการขอเข้าศึกษาวิจัย ในพื้นที่อนุรักษ์ และเงื่อนไขที่ได้รับ การตกลงร่วมกัน

แม้ว่าแนวทางและกระบวนการ ดังกล่าวจะไม่ได้ เป็นมาตรการทาง กฎหมาย แต่ได้จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า พ.ศ. 2538 ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่า เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ พ.ศ. 2546 ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการปฏิบัติกรของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ระเบียบสภาวิจัยแห่งชาติว่าด้วยการอนุญาตให้นักวิจัยชาวต่างประเทศเข้ามาทำการวิจัยในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554 นอกจากนี้ ในการจัดทำแนวทางและกระบวนการดังกล่าว ได้พิจารณา

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542
พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

ทั้งนี้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้มอบหมายให้ฝ่ายประสานความร่วมมือทางวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ/กปว. (เดิม)) เป็นหน่วยประสานงานการขออนุญาตเข้าทำการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามแนวทางและกระบวนการดังกล่าว รวมทั้งได้ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

พื้นที่อนุรักษ์ หมายถึง พื้นที่ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ผู้ใช้ ควรรู้อะไรก่อนเข้าถึง?

ข้อควรรู้

1. วัตถุประสงค์ในการเข้าถึงคืออะไร
2. ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือความรู้ตามธรรมเนียมประเพณี ที่ต้องการเข้าถึงคืออะไร
3. การเข้าถึงจะกระทำที่ใด

ผู้ใช้ต้องตอบคำถามเหล่านี้โดยละเอียดด้วยความโปร่งใสต่อ ผู้ได้รับมอบอำนาจเพื่อพิจารณาให้อนุญาตเข้าถึงต่อไป

4. หน่วยงานหรือผู้ได้รับมอบอำนาจให้อนุญาตเข้าถึงคือใคร

✿ ชาวต่างชาติที่ต้องการศึกษา วิจัย เก็บรวบรวมตัวอย่าง และวัสดุชีวภาพอื่นๆ และ/หรือเข้าถึงความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีในประเทศไทย ต้องปฏิบัติตามระเบียบสภาวิจัยแห่งชาติว่าด้วยการอนุญาตให้นักวิจัยชาวต่างประเทศเข้ามาทำการวิจัยในประเทศไทย พ.ศ. 2550

✿ ฝ่ายความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติสำหรับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

ข้อมูลเบื้องต้นที่ควรรู้สำหรับการขอเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และความรู้ตามธรรมเนียมนิยมประเพณีที่อยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตยของประเทศไทย

ประเภททรัพยากรและความรู้	วัตถุประสงค์การใช้	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	มาตรการทางกฎหมาย การบริหารและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือ ส่วนหนึ่งส่วนใดของ พันธุ์พืชดังกล่าว	เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางการค้า	กรมวิชาการเกษตร 	พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 52
	เพื่อการศึกษา ทดลอง วิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่าหรือ ส่วนหนึ่งส่วนใดของ พันธุ์พืชดังกล่าวที่ได้มี วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการค้า		พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มาตรา 53
ตำรับยาแผนไทย ของชาติ	เพื่อนำไปขอขึ้นทะเบียน ตำรับยาและขออนุญาต ผลิตยาตามกฎหมาย ว่าด้วยยา	กรมพัฒนา การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ ทางเลือก 	พระราชบัญญัติคุ้มครองและ ส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์ แผนไทย พ.ศ. 2542 มาตรา 19
	เพื่อนำไปทำการศึกษาวิจัย เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนา เป็นตำรับยาใหม่เพื่อ ประโยชน์ในทางการค้า		
	เพื่อทำการศึกษาวิจัย เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนา ภูมิปัญญาการแพทย์ แผนไทยขึ้นใหม่ เพื่อนำไป ใช้ประโยชน์ในทางการค้า		

ประเภทกรรมสิทธิ์ และความรู้	วัตถุประสงค์ การใช้	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	มาตรการทางกฎหมาย การบริหารและนโยบาย ที่เกี่ยวข้อง
ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ ความรู้ตามธรรมเนียม ประเพณี ที่อยู่ใน พื้นที่อนุรักษ์	เพื่อทำการศึกษาหรือวิจัย ทางวิชาการ	กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช 	แนวทางในการขออนุญาตและ กระบวนการให้อนุญาตเพื่อ การศึกษาหรือวิจัยทาง วิชาการในพื้นที่อนุรักษ์
วัสดุชีวภาพภายใต้ ห้องปฏิบัติการ เก็บรักษาสายพันธุ์ จุลินทรีย์	ทำการศึกษาวิจัย และพัฒนา	ศูนย์พันธุวิศวกรรม และเทคโนโลยี ชีวภาพแห่งชาติ 	แนวทางปฏิบัติการเคลื่อนย้าย วัสดุชีวภาพ

2011-2020
United Nations Decade on Biodiversity
“Living in Harmony with Nature”

